

Régészeti kutatások az egykori Kinizsi laktanya területén

(Budapest, XI. ker., Beregszász út – Rodostó utca – Nagyszében utca – Névtelen utca, Hrsz.: 1996/3)

A Budapest XI. ker., Beregszász út – Rodostó utca – Nagyszében utca – Névtelen utca által határolt területen lakópark építését megelőzően a Sasad Liget Kft. megbízásából került sor régészeti kutatásra. (1. kép)

Megelőző feltárás a T1 tömb területén

Az egykori laktanya területén előzetesen 2006. márciusában Lassányi Gábor végzett próbafeltárást, amelynek során a T1-es épülettömb (telekalakítás után hrsz: 1996/3 alatti ingatlan) északkeleti részében az újkőkori Dunántúli Vonaldiszes Kerámia (továbbiakban DVK) megtelepedésének nyomai kerültek elő. A próbafeltárás eredményei alapján a település elhelyezkedése a tervezett épülettömb Beregszász úti oldalán volt feltételezhető, így 2006. szeptember 26. és november 7. között az itt megépítendő épületek pince-tömbjének teljes feltárására került sor. Az újkőkori települési jelenségeket tartalmazó őshumusz a terület észak-északkeleti oldalán, a lejtő irányában, több rétegű, vízfolyásokkal szabdaltszerű természetesen, illetőleg mesterséges feltöltés alatt átlagosan 2 méter mélységben került elő.

A T1 tömb északkeleti sarkában kiásott pince területén (T1/1. felület), összesen 1990 négyzetméteren, 57 régészeti objektumot tártunk fel, amelyek zöme a DVK

Archaeological investigations in the territory of the former Kinizsi barracks

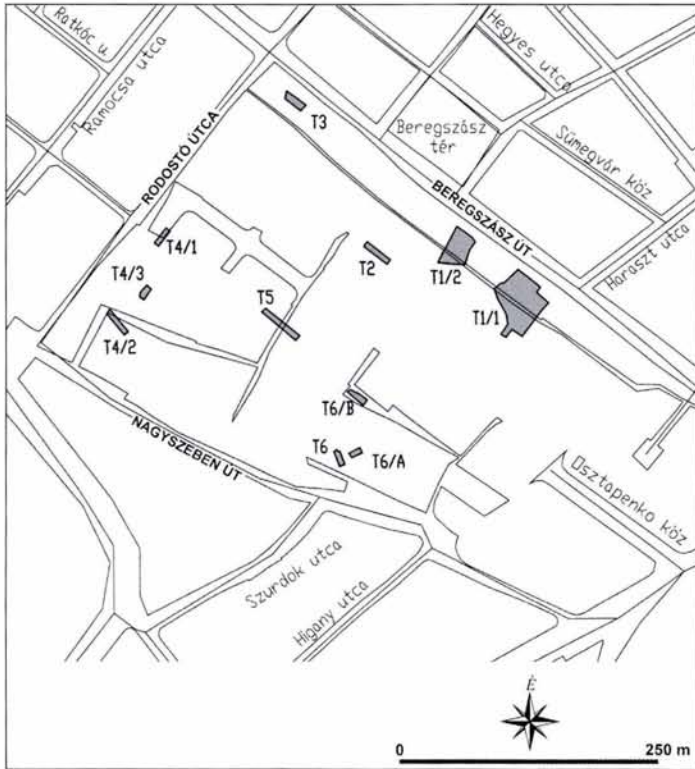
(Budapest XI, Beregszász Road – Rodostó Street – Nagyszében Street – Névtelen Street, Lrn: 1996/3)

Archaeological excavations were conducted preceding the construction of a residential district in Budapest XI, in the territory bordered by Beregszász Street, Rodostó Street, Nagyszében Street and Névtelen Street, commissioned by the Sasad Liget Kft. (Fig. 1)

Investment-led excavation in the territory of block T1

Gábor Lassányi conducted test excavations in the territory of the former barracks in the March of 2006. He found traces of a settlement of the Transdanubian Linear Pottery culture (TLP in the followings) in the northeastern part of block T1 (1m after the reorganization of the lot: 1996/3). Based on results from the test excavation, the settlement could be expected by the side of the block of buildings facing towards Beregszász Road, so the area of the complete cellar block of the buildings to be raised there was excavated between September 26 and November 7. The ancient humus that contained the Neolithic settlement phenomena was found at an average depth of 2 m under a multi-layered natural and artificial fill segmented by water courses sloping down the north – northeast side of the territory.

Fifty seven archaeological features, mostly from the late, Zseliz phase of the

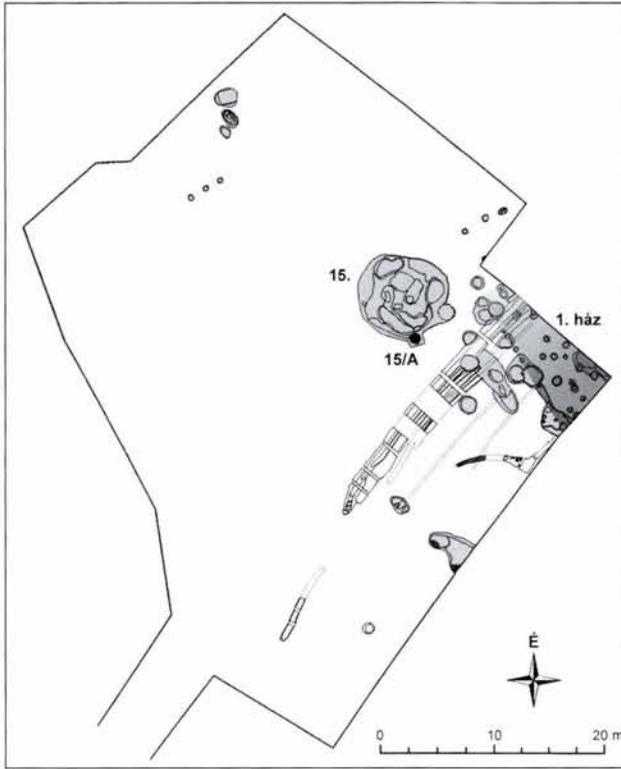
1. kép: Helyszínrajz a feltárt felületekkel, és a próbafeltárás kutatószelvényeivel
 Fig. 1: Site map with the unearthened surfaces and the trenches of the test excavation

kései, Zselíz időszakának településéhez köthető. (2. kép) A település objektuma-inak többsége a Beregszász út felé eső észak-északkeleti irányban lejtő őshumusz alatt található kőzetlisztes agyagos altalaj-
 ba ásva koncentráldott, míg a terület déli-délnyugati irányban emelkedő részében jelentkező tömör, köves lejtőtörmelékben mindössze három, újkoriként meghatározható objektum került elő. Eszerint a kötöttermelék-
 es altalaj természetes határt szabhatott az újkőkori település délnyugati irányú terjeszkedésének, amelynek objektumait a terület geológiai viszonyai-
 hoz alkalmazkodva, a kedvezőbb talajviszonyokat kihasználva létesítették.

A T1/1 felület keleti sarkában a neolitikus település objektumai sűrűn, gyakran egymásba ásva kerültek elő, több esetben

TLP settlement, were unearthened over 1990 square meters in the area of the cellar in the northeast corner of block T1 (surface T1/1). (Fig. 2) The majority of the features clustered in the stone-powdery clayey subsoil beneath the ancient humus sloping in a north-northeast direction by Beregszász Road, while only three modern features were found in the solid rock mantle appearing in the area rising in a south-southwest direction. Thus, the rock debris operated as a natural boundary limiting the south-westerly expansion of the Neolithic settlement. Features from this settlement were established where the soil conditions were more favorable.

The features of the Neolithic settlement were discovered densely distributed, often intersecting one another in the

2. kép: A T1/1 felület összesítő alaprajza
 Fig. 2: Summary map of surface T1/1

átvágva a terület e részén északkelet–dél-nyugati irányban áthaladó, ismeretlen korú árokkal. (2. kép) Ezen a területen a Zseliz időszak kevés leletét tartalmazó, több egymást metsző tároló és egyéb rendeltetésű gödör mellett, néhány más konstrukció részeként is értelmezhető oszlophelyet, továbbá egy oszlopvázis épület (1. ház) északnyugati felének részletét is sikerült megfigyelni. (2. és 3. kép) Az észak–északnyugat – dél–délkeleti tájolású épület északi és keleti irányban a feltárható területen kívülre is áthúzódott, így méreteire nézve nem sikerült adatokat nyernünk. Délnyugati, hosszanti oldalának részletét sűrűbben leásott kisebb átmérőjű oszlopokból álló sor alkotta, amelynek egy része a később beleásott objektumok kibontása után bontakozott ki. Csak részlegesen si-

eastern corner of surface T1/1. In certain places they were intersected by a ditch of unknown age, that crossed this part of the territory in a northeast–southwest direction. (Fig. 2) Various storage pits and other pits intersecting one another and containing a few finds from the Zseliz period, a few postholes that can be interpreted as parts of another construction and part of the northwestern half of a post-structure building (building no. 1) could be observed in this territory. (Fig. 2-3) The north–northwest – south–southeast oriented building extended beyond the excavation territory to the north and the east, so it was not possible to determine its measurements. The building part from the southwestern longer side comprised densely distributed smaller diameter

került megfigyelnünk az épület belsejében húzódó hármass oszlopsor részletét is. A néhány esetben megkettőzött oszlophelyek az épület megerősítésére vagy megújítására utalnak. Az épület maradványától északnyugatra egy nagyméretű, közel 8 méter átmérőjű, legmélyebb pontján 1 méter mélységig kimélyített, egyenetlen aljú, eredetileg bizonyára anyagnyerés céljára kiásott kerek gödört tártunk fel (15. objektum), amely a déli oldalába bevált kemence (15/A objektum) alapján később műhelygödörként szolgálhatott. (4. kép) Az agyagos altalajba mélyített, mindössze 2-3 centiméter vastagságban átégett kemenceboltozat, kissé megroskadt, de nem omlott be, eredeti belmagassága, amely a feltárásakor mindössze 17 centiméter volt, nem ismert. A boltozat kemenceszájával párhuzamos átmérője 110 centiméter, mélysége 48 centiméter volt. A 110×80 centiméter átmérőjű kissé ovális platnit a kemence szájánál, a gödör belseje felé 30 centiméterrel túlnyúlva, kis előteret képezve alakították ki. A 2-3 centiméter vastagságban letapasztott platni alá a hőhatás fokozására elszórtan kötőredékeket helyeztek. (5. kép) A kemence belsejében és a boltozat magasságában, a gödör betöltésében csoportosulva, igen nagy mennyiségű kagylóhéjat találtunk, amely a gödör eredeti funkciójának megszűnését követően halmozódott fel. A betöltés felső részéből is előkerült Zseliz kerámiatöredékek, nagyméretű lenyomatos paticstöredékek és kövek alapján a település korábbi fázisához tartozó épülettel esetleg egykorúnak tartható gödör és a kemence használata is ebben az időszakban szűnhetett meg. Az épülettel szuperpozícióban előkerült objektumok a Zseliz település későbbi fázisához tartoznak. Az objektumokból az említetteken kívül összességében kevés

posts, a few of which appeared only after the cleaning of later pit features. The fragment of the triple post row in the interior of the building could also be observed only in segments. The sometimes doubled postholes suggest the building had to be reinforced or renovated. A large round pit was uncovered northwest of the building remains. It had a diameter of nearly 8 meters and extended down to a depth of 1 m at its deepest point. The bottom was uneven and originally, must have been a clay extraction pit (Feature no. 15). (Fig. 4) Based on the oven cut into its southern side (feature no. 15/A), it was later used as a workshop pit. The dome of the building, which had been sunk into the clayey sub-soil was burned through only to a thickness of 2-3 cm, and although it had

3. kép: Újkőkori oszlopszerkezetes épület részletének nyomai a T1/1 felület keleti sarkánál. (1. ház)

Fig. 3: Traces of part of a Neolithic post-structure house in the eastern corner of surface T1/1 (house no. 1)

4. kép: Újkőkori földbe vájt kemence és gödre feltárás közben. (15. és 15/A objektum)

Fig. 4: Neolithic sunken oven and its pit during excavation (features nos. 15 and 15/A)

kerámiatöredék, néhány kőeszköz és minimális állatesont került elő. Néhány gödör aljában, illetve betöltésében nagyméretű kövek feküdtek, amelyeknek többsége a lejtőtörmelékből származó kovagumó volt.

A T1/1-től nyugatra elhelyezkedő T1/2 felület összesen 786 négyzetméteren volt kutatható, mivel középső részét talajesrével és egyéb újkori beásásokkal jelentősen megbolygatták. Ilyen körülmények között a kőzetlisztes agyagos altalajba beásva az újkőkori településnek mindössze két, egymástól távolabb elhelyezkedő objektumát; egy oszlophelyet és egy jelentősebb kiterjedésű gödröt sikerült feltárnunk, amelynek betöltése kevés kerámiatöredéket és nagyobb mennyiségű követ tartalmazott. Kőtörmelékes altalaj csak a felület északnyugati sarkában jelentkezett, így elképzelhető, hogy itt a település, a kőzetlisztes agyagos altalajt követve, déli irányban is tovább húzódhatott.

A kutatás eredményeit összegezve a feltárt területen a DVK Zseliz időszaka több fázisú településének déli szélé húzódha-

slightly caved in, it did not collapse. The original interior height is not known, but as measured during the excavation it was only 17 cm. The diameter of the dome measured 110 cm parallel to the mouth of the oven and it was 48 cm deep. The slightly oval baking surface measured 110×80 cm. It extended over the mouth of the oven in the direction of the pit by 30 cm, forming a small foreground. To increase the heating effects, scattered stone fragments were placed under the 2-3 cm thick plastering of the baking surface. (Fig. 5) Many bivalve shells were found inside the oven and in a cluster in the fill of the pit up to the height of the dome. These may have accumulated here after the pit ceased to be used. Based on the Zseliz pottery shards and the large daub fragments with imprints found in the upper part of the fill, the pit and the oven must have been contemporary with the house dated to the early phase of the settlement. They were abandoned in the same period. The features found in superposition with the building come from a later phase of

tott, amelynek centruma az észak-északkeleti lejtő irányában helyezkedhetett el. A lelőhely előkerülésével tovább növekedett a DVK oszlopszerkezetes épületmaradványokat tartalmazó településeinek száma a főváros területén is. (HORVÁTH L.–KOROM–TEREI–SZILAS–REMÉNYI 2005; REMÉNYI–ENDRŐDI–MARÁZ–M. VIRÁG 2006) A Budapesten eddig ismertetésre vált DVK települések jellemzően víz közelségében; patakok partján, a Duna ármentes szigetein fekszenek. (Például: G. CSÁNK 1964; KALICZ–SCHREIBER–KALICZ 1992; HORVÁTH L. 2002; HORVÁTH L.–KOROM–TEREI–SZILAS–REMÉNYI 2005; KOROM–REMÉNYI 2005; M. VIRÁG–BESZÉDES–REMÉNYI 2005; REMÉNYI–ENDRŐDI–MARÁZ–M. VIRÁG 2006) A Kinizsi laktanya területén, mindezekről némileg eltérő földrajzi környezetben, a Budai-hegység déli lábánál napvilágra került DVK település kialakulásában azonban a hegységből feltételezhetően érkező egykori vízfolyás

the Zseliz settlement. A few shards, stone tools and a minimal number of animal bones were recovered from the features in addition to the above-mentioned finds. Large stones lay on the bottoms or in the fills of a few pits, mostly flint nodules from the refuse slide.

Surface T1/2 west of T1/1 could be investigated over a surface of 786 square meters since the central part was strongly disturbed by soil exchange and modern pits. Only two distant features of the Neolithic settlement could be unearthed in the stone-powdery clayey subsoil including a posthole and a large pit. These features contained a few shards and a large number of stones. The subsoil of stone debris appeared only in the northwestern corner of the surface so it seems possible that the settlement followed the clayey stone-powdery subsoil and extended farther to the south.

In summary, later phases of the southern edge of a settlement belonging to the TLP

5. kép: A kemence (15/A objektum) metszete
Fig. 5: Cross-section of the oven (feature no. 15/A)

közelsége mellett, esetleg a környéken előforduló kovanyersanyag előfordulása is, még bizonyításra váró szerepet kaphatott. (M.V.Zs.)

Próbafeltárás a T2, T3, T4, T5, T6 tömbök területén

A megelőző feltárással egyidejűleg, 2006. szeptember. 26. és október 20. között a T2, T3, T4, T5, T6 építési tömbök (telekalakítás utáni hrsz: 1996/2; 1996/9; 1996/10; 1996/5 alatti ingatlanok) területén próbafeltárást végeztünk. A Sasad Liget Kft. által kitűzött építési területen kilenc kutatószelvényrel, összességében 1100 négyzetméter régészeti kutatására került sor. A volt laktanya területe tereprende-zéssel, korábbi építkezésekkel, talajcserével jelentősen bolygatott, a kutatás idején építési törmelékkel, helyenként nagy felületű beton térburkolattal fedett volt. Kutatószelvényeinket, mindezeket figyelembe véve jelölhettük ki. A régészeti kutatást nehezítette az egykori laktanya háborús maradványokkal való szennyezettsége, a munkát többszöri tűzszerészeti beavatkozás, illetve folyamatos tűzszerészeti felügyelet mellett végezhattük.

A T3-as tömb területének jelentős részén a talaj szennyezettsége miatt talajcserére került sor. A tömb további részére deponált föld és nagy felületű betonburkolat miatt kutatószelvényt csak a terület nyugati részén nyithattunk. A 115 négyzetméter alapterületű szelvényben feltöltési rétegek és természetes módon felhalmozódott kötőrmelékes rétegek alatt 340 centiméter mélységben értük el az őshumuszt, majd ez alatt 410 centiméter mélységben az agyagos altalajt. Az itt megfigyelhető jelenségek között keltezhető régészeti objektum vagy lelet nem került elő. Ennek ellenére, a terület rétegta-

Zseliz culture was unearthed. Its center was located in the direction of the north-northeastern slope. With the uncovering of the site, the number of TLP settlements with post-structure building remains has increased in the territory of the capital as well. (HORVÁTH L.–KOROM–TEREI–SZILAS–REMÉNYI 2005; REMÉNYI–ENDRŐDI–MARÁZ–M. VIRÁG 2006) The TLP settlements unearthed to date in Budapest were established near water: on the banks of streamlets and on flood-free islands in the Danube. (E.g.: G. CSÁNK 1964; KALICZ–SCHREIBER–KALICZ 1992; HORVÁTH L. 2002; HORVÁTH L.–KOROM–TEREI–SZILAS–REMÉNYI 2005; KOROM–REMÉNYI 2005; M. VIRÁG–BESZÉDES–REMÉNYI 2005; REMÉNYI–ENDRŐDI–MARÁZ–M. VIRÁG 2006) It remains to be demonstrated that the water course that supposedly flowed down from the hills in the area and perhaps the occurrence of raw flint materials may have played a decisive role in the establishment of this TLP settlement which lies in a somewhat different geographical setting in the territory of the Kinizsi barracks. (Zs.M.V.)

Test excavation in the territory of blocks T2, T3, T4, T5 and T6

Test excavations were conducted between September 26 and October 20 on the territory of construction blocks T2, T3, T4, T5 and T6 (1m after the reorganisation of the lot: 1996/2; 1996/9; 1996/10; 1996/5) in parallel with the investment-led excavation. A surface of 1100 square meters was archaeologically investigated in nine test trenches on the territory impacted by the Sasad Liget Kft construction work. The territory of the former barracks was badly disturbed by landscaping,

ni viszonyai alapján nem zárható ki, hogy a T1 tömb Beregszász úti oldalán előkerült újkőkori régészeti lelőhely erre a területre is kiterjedhetett. Ennek megállapítására a későbbiekben, a kivitelezéssel párhuzamosan, régészeti szakfelügyelet keretében kerül majd sor.

A T4-es tömb területének különböző pontjain három kutatószelvényt nyitottunk, összesen 310 négyzetméteres alapterülettel. Mindhárom szelvényben, közvetlenül a feltöltési réteg alatt kötőrmelékkes altalaj jelentkezett, amely tereprendezésre, a terület eredeti felszínének különböző mértékű lenyesésére utal. A köves altalaj felszínén régészeti jelenséget, leletet nem találtunk. A tömör kötőrmelékbe mélyített kutatószondák, illetőleg geológiai szakvélemény alapján pleisztocén korinak meghatározható lejtőtörmelék alatt régészeti jelenség nem található. Hasonló rétegtani jelenségeket tapasztaltunk a három, összességében 270 négyzetméteres alapterületű szelvényvel kutatott T6 tömb, valamint a volt laktanya középső részén elhelyezkedő, 174 négyzetméteren kutatott T2-es és a 238 négyzetméter alapterületű kutatószelvényvel vizsgált T5 tömb területén is. Régészeti jelenség, lelet ezekben a szelvényekben sem került elő.

A próbafeltárás eredményei alapján a volt Kinizsi laktanya területe a Beregszász út mentén húzódó sáv kivételével régészeti szempontból negatívnak tartható. (M.V.Zs.–T.Z.)

M. Virág Zsuzsanna – Tézer Zita

Irodalom/References:

G. CSÁNK 1964 – G. Csánk V.: Megfigyelések a békásmegyeri őskori te-

former constructions, soil exchange as well as demolition debris. Concrete pavement covered it over a large surface. The test trenches were opened respecting to the above circumstances. Another factor hindering our work was that the former barracks area was polluted with war relics. We worked on constant alert and a few interventions by the bomb disposal squad were necessary.

The polluted soil was exchanged over a large part of the area covered by block T3. The rest of the territory was covered by an earth depot and a large concrete pavement so we could open a test trench only in the western part of the territory. The trench was 115 square meters and contained fill layers and naturally accumulated stone debris down to the ancient humus, which latter appeared at a depth of 340 cm. Underneath, clayey subsoil was found at a depth of 410 cm. No datable archaeological features or finds were discovered among the observed phenomena. Nevertheless, the stratigraphic position of the territory suggests that the Neolithic settlement uncovered in the Beregszász Road side of block T1 extended into this territory as well. This will be ascertained later during archaeological observation to be carried out in parallel with the construction work.

Three test trenches were opened at various points in the area of block T4 over a total surface of 310 square meters. The stone debris subsoil appeared in all three trenches right under the fill layer which indicated there had been landscaping and scraping of the original land surface. No archaeological phenomena or finds were observed on the surface of the stone debris. Based on the test pits dug into the solid stone debris and the geologist's opin-

lepen. (Observations faites ls station préhistorique de Békásmegyer.) ArchÉrt 91 (1964) 201–214.

HORVÁTH L. 2002 – Horváth, L. A.: Neolithische Funde und Befunde in der Gemarkung von Dunakeszi. ActaArchHung 53 (2002) 1–40.

HORVÁTH L. – KOROM – TEREI – SZILAS – REMÉNYI 2005 – Horváth L. A. – Korom A. – Terci Gy. – Szilas G. – Reményi L.: Előzetes jelentés az épülő Kőérberék, Tóváros-Lakópark területén folyó régészeti feltárásról. (Preliminary report on the archaeological excavation conducted parallel to the construction on the territory of the Kőérberék, Tóváros Residential District.) Aqfűz 11 (2005) 137–167.

KALICZ-SCHREIBER – KALICZ 1992; Kalicz-Schreiber, R. – Kalicz, N.: Die erste Frühneolithische Fundstelle in Budapest. Balcanica XXIII (1992) 47–76.

KOROM-REMÉNYI 2005 – Korom A. – Reményi L.: Paskál lakópark II. építési ütemének régészeti kutatása. (Archaeological investigation of construction phase II of the Paskál residential district.) Aqfűz 11 (2005) 168–176.

REMÉNYI-ENDRŐDI-MARÁZ-M. VIRÁG 2006 – Reményi L. – Endrődi A. – Maráz B. – M. Virág Zs.: Régészeti kutatások az M0 körgyűrű keleti szektorának nyomvonalán. (Archaeological investigations in the eastern sector of the M0 highway.) Aqfűz 12 (2006) 166–180.

M. VIRÁG-BESZÉDES-REMÉNYI 2005; M. Virág Zs. – Beszédes J. – Reményi L.: Régészeti kutatások az egykori albertfalvai strand területén. (Archaeological investigations on the territory of the former open-air bath of Albertfalva.) Aqfűz 11 (2005) 129–136.

ion, no archaeological phenomenon exist under the slide debris dating from the Pleistocene. Similar stratigraphic situations could be observed in the area block T6 that was investigated over a total of 270 square meters in three trenches, block T2 investigated over a surface of 174 square meters and block T5 investigated in a trench extending over a surface of 238 square meters. Neither archaeological features nor finds were discovered in these trenches.

Based on the results of the test excavation, the territory of the former Kinizsi barracks is archaeologically negative apart from the zone along the Beregszász Road.

Zsuzsanna M. Virág – Zita Tézer